

режимом, з нерівномірним розподілом опадів за місяцями та фазами вегетації пшениці ярої. Загалом за період досліджень оптимальні умови склались у 2009, 2010, 2012, 2015, 2016 рр. (ГТК = 1,05; 1,43; 1,28; 1,20; 1,33 відповідно), недостатнім рівнем зволоження характеризувались 2013, 2017 рр. (ГТК = 0,78; 0,96 відповідно), а надлишком вологи – 2008, 2011, 2014 рр. (ГТК = 1,98; 2,31; 2,04 відповідно). Це дало можливість виділити достовірно суттєву генотипову складову для рівня урожайності сортів пшениці ярої.

На основі дисперсійного аналізу встановлено вплив факторів: генотип, роки, взаємодія генотипу і року вирощування. У фенотиповій структурі мінливості ознаки «урожайність» пшениці м'якої ярої найбільша частка варіації припадала на фактор «рік», що становила 76,2 %, на «генотип» – 14,0 %, на взаємодію «рік+генотип» – 9,5 %. Встановлено, що вплив погодних умов на

рівень урожайності сортів пшениці твердої ярої, був визначальним – 79,5 %. Взаємодія факторів «рік+генотип» сорту для даного показника була на рівні 16,3 %. Вплив генотипу сорту – (3,9 %). Сорти пшениці м'якої ярої: 'Торчинська' (4,76 т/га), 'Сімкода миронівська' (4,52 т/га), 'Елегія миронівська' (4,50 т/га), 'Струна миронівська' (4,50 т/га) (UKR), 'Leguan' (4,44 т/га) (CZE) та твердої ярої: 'Діана' (3,9 т/га), 'Ізольда' (3,69 т/га), 'Спадщина' (3,43 т/га) (UKR), характеризувалися найвищим середнім рівнем урожайності, що свідчить про високу адаптивну здатність та пластичність цих генотипів до стресових умов вирощування.

Проведений аналіз вказує, що досліджувані генотипи пшениці ярої мають суттєві генетичні відмінності за рівнем урожайності, але цей показник більшою мірою визначається умовами вирощування.

УДК 633.11:581.5

Близнюк Б. В., аспірант

Демидов О. А., доктор с.-г. наук, член-кореспондент НААН України, директор

Кириленко В. В., доктор с.-г. наук, головний науковий співробітник

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України

E-mail: kolomyets359@gmail.com

АУТЕКОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ТРИВАЛІСТЬ ПЕРІОДІВ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ РОСЛИН ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ВІД СІВБИ ДО ПРИПИНЕННЯ ОСІНЬОЇ ВЕГЕТАЦІЇ

Факторами, що впливають на зміну клімату, є природні і антропогенні речовини та процеси, які змінюють енергетичний баланс Землі. Проблема розробки агробіологічних основ формування продуктивності озимих зернових культур базується на результатах визначення ступеня мінливості погодно-кліматичних умов, екологічної пластичності пшениці, оптимізації умов вирощування, залежності рівня її урожайності та стабілізації від дії комплексу інших чинників довкілля.

Дослідження умов середовища і реакції на них пшениці дозволяє не тільки обґрунтувати функціональну здатність рослин, а і широко використовувати потенціал їх продуктивності в кожній ґрунтово-кліматичній зоні. Нами проведено моніторинг агрометеорологічних умов у період сівба – припинення осінньої вегетації пшениці озимої в 2015/16, 2016/17 рр. у зонах правобережного Лісостепу¹ та Полісся².

При оптимальному температурному середньодобовому режимі 2015/16 р. відповідно 13,5², 15,3¹ °C сходи пшениці відмічено на 12-ту добу в обох екологічних зонах вирощування. Сума добових температур за період сівба – сходи становила 161,9², 183,9¹ °C. У дослідженнях відмічено коливання тривалості періоду сходи-припинення вегетації 53², 55¹ дб. Сума добових темпера-

тур за осінній період, яку рослина може використовувати, у середньому відповідала 423,9 °C, що дає можливість при наявності вологи у верхньому горизонті ґрунту (ГТК – 2,5¹, 3,8²) сформувати кустистість до 4 пагонів.

Середньодобовий температурний режим 2016/17 р. періоду сівба – сходи був нижчим оптимуму (8,3², 9,9¹ °C) за якого сходи пшениці відмічено на 20¹, 26² добу та сума активних температур відповідала 197,1¹, 214,8² °C. Період тривалості осінньої вегетації становив 43 доби. Сума активних температур, у середньому була 283,3 °C. Рослини не встигли достатньо розкуститись та мали низький коефіцієнт куштиння, так як спостерігали передчасне входження пшениці в зиму порівняно з минулим роком.

Тривалість вимушеного зимового спокою в середньому по двох зонах становила в 2015/16 р. – 86 дб, у 2016/17 р. – 111 дб. Середня добова температура за період стану спокою варіювала в межах -0,8¹ – -1,3² °C (2015/16 р.) та -2,4², -2,6¹ °C (2016/17 р.), що вплинуло на число дб відміченого періоду.

За період сівба – припинення вегетації визначено аутоекологічні взаємовідносини пшениці озимої з абіотичними чинниками довкілля у двох зонах дослідження для подальшого формування продуктивності даної культури.